

פתיח דבר

לקראת שבת פרשת חוקת-בלק, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון זה), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בהרלוי"צ צוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

נדפס באדיבות
The Print House
538 Johnson ave.
Brooklyn, NY 11237
(718) 628-6700

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות
845 Eastern Parkway
Brooklyn, NY 11213
(718) 732-9018

תוכן הענינים

מקרא אני דורש

יבאר ב' סוגים ב"ענני הכבוד" שהיו לבני ישראל במדבר; עפ"ז יבאר הטעם שלא מצינו (בפשוטו של מקרא) שענני הכבוד חזרו לאחר מיתת אהרן.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יח עמ' 253 ואילך)

יינה של תורה

מבאר הטעם לכך שבפרה אדומה מצינו שייכות מיוחדת למשה רבינו; מבאר התוכן דענין פרה אדומה השייך בעבודת ה' בזמנינו זה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לג עמ' 127 ואילך)

חידושי סוגיות

מביא השק"ט דהגמרא בסיום מס' מגילה בהענין ד"כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום"; מבאר סברות ב' ההו"א דהגמרא והמסקנא, דפליגי בגדר השייכות דמטפחת הס"ת להספר תורה; מבאר ב' הדעות בתוס' בנוגע להמסקנא.

(ע"פ ליקוטי שיחות חלק כג עמ' 141 ואילך)

פנינים

פנינים יקרים ומאירים בפרד"ס התורה לכמה נקודות בפרשתנו.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש)

הוספה – דרכי החסידות

פתגמים, סיפורים וביאורים בענין התוועדות חסידים, פעולתה ומעלתה.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

במיתת אהרן בטלו רק חלק מ"ענני הכבוד"

יבאר ב' סוגים ב"ענני הכבוד" שהיו לבני ישראל במדבר; עפ"ז יבאר הטעם שלא מצינו (בפשוטו של מקרא) שענני הכבוד חזרו לאחר מיתת אהרן

א. בגמרא (תענית ט, א) ילפינן מכך שלאחר דכתיב "ותמת שם מרים" נאמר "ולא היה מים לעדה", שהבאר שהיתה לבנ"י במדבר היתה בזכות מרים, וכשמתה מרים נסתלק הבאר, וכדחזינן, שמיד לאחרי פטירת מרים – "ולא היה מים לעדה". ועד"ז איתא שם בנוגע לענני הכבוד שהיו בזכות אהרן, וכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד.

ובהמשך דברי הגמרא, דגם לאחרי הסתלקות אהרן ומרים היו ענני הכבוד והבאר, כי – "חזרו שניהם בזכות משה".

והנה, מפירוש רש"י עה"ת (פשוטו של מקרא) לא משמע הכי. דהגם שבנוגע להבאר מוכח, שלאחר פטירת מרים חזרה הבאר בזכות משה, וכמו שמביא רש"י עה"פ "ומבמות הגיא . . בשדה מואב" (חוקת כא, כ) – "כי שם מת משה ושם בטלה הבאר" (והיינו, שהבאר היתה בזכות משה ולכן בטלה כשנסתלק), הנה בנוגע לענני הכבוד מפרש רש"י עה"פ "וישמע הכנעני" (חוקת כא, א) – "שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד", אך לא מצינו בתורה או בפרש"י (המפרש פשוטו של מקרא) שענני הכבוד חזרו ואיך חזרו, וטעמא בעי?

ב. ויובן בהקדים, דבשייכות לענני הכבוד מצינו לשונות חלוקים במדרשים. יש שכתוב שהיו עננים סתם, ויש שכתוב שהיו ענני הכבוד. וכן בפרש"י עה"ת, דבכמה מקומות קורא אותם "ענני

הכבוד" ובכמה מקומות "עננים" (סתם) (פרש"י אמור כג, מג. פרשתנו כ, כט. בהעלותך י, לד. האזינו לב, י. ועוד).

ונראה לומר, שבאמת היו ב' סוגי עננים – ענני כבוד ועננים סתם. דהנה, מצינו שהעננים שימשו לבני" בהצרכים הגשמיים שלהם, וכמו "לבל יכה בהם שרב ושמש" (טושו"ע אר"ח ר"ס תרכה), "לנחותם בדרך" (בשלח יג, כא), "היו שפים בכסותם ומגהצים אותם" (רש"י עקב ח, ד), "מנמיך את הגבעה ומגביה את העמק, והורג נחשים ועקרבים" (רש"י בהעלותך י, לד). וכן מצינו שהעננים היו מגינים על בני" בהמלחמות עם אומות העולם, וכפרש"י (יתרו יט, ד) שהיה הענן מקבל "חיצים אבנים ובליסטראות", דבכל זה היו העננים מסייעים להליכת בני" במדבר.

ומזה מובן, דאין לומר שעננים אלו היו להראות את כבודם של ישראל, שהרי הם היו דבר של הכרח, ושמשו תועלת בעיני הנחוצים לבני" במדבר. ואף שבדרך ממילא נראה בזה חיבתן של ישראל, מכל מקום, אין בזה משום כבוד מיוחד (שיהא שייך לקרוא להן "ענני הכבוד"). ולכן מסתבר לומר שהיו עננים מיוחדים - "ענני כבוד" פשוטו כמשמעו, שתכלית ענינם היה להראות כבודם של ישראל.

ונמצא, שבעת שנתסלק אהרן, פסקו רק ענני הכבוד, העננים המיוחדים שהיו ע"מ להראות כבודם של ישראל (שהם היו בזכותו), אך העננים האחרים (שהיו לצורכן של ישראל) נשארו גם לאחר פטירתו.

ג. עפ"ז יובן מה שעה"פ "וישמע הכנעני" (מסעי לג, מ) פרש"י "שנסתלקו ענני הכבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל", דלכאורה היה צריך לומר "ניתנה האפשרות והרשות להלחם בישראל", דכיון שאחר מיתת אהרן לא היו העננים מגינים, לכן ישנה האפשרות להלחם בישראל, ומהו שכתב "כסבור שנתנה) רשות"?

וע"פ הנ"ל מובן שפיר, דגם אחר ש"נסתלקו ענני הכבוד" נשארו העננים שהיו לצורכן של ישראל, והם אכן שמרו על בני" בעת המלחמה. אלא שהכנעני חשב, שכיון שנסתלקו ענני הכבוד, הרי זו הוכחה שאין הקב"ה חפץ להראות כ"כ כבודן של ישראל, ולכן חשב ש"נתנה רשות להלחם בישראל". [ומה שהכנעני קיים מלחמה אע"פ שהיו עננים המגינים וכו' הוא מצד חוצפתו שהביאתו לשטות וכו', ובפרט שהתחשב בכך שבני" יצאו מהענן על מנת להלחם בו (ובפרט שלרש"י (חוקת כא, א) הכנעני הנזכר כאן הוא עמלק, ועמלק הרי כבר עשה מלחמה בבני" "הנחשלים אחרך" – "שהענן פולטן" (פרש"י תצא כה, יח)].

ד. ומעתה נבוא לבאר, מדוע לא מצינו בתורה ובפרש"י עה"ת (פשוטו של מקרא) שענני הכבוד חזרו בזכות משה (כשם שחזרה הבאר לאחר פטירת מרים):

דהנה, הדברים שבאו לבני" ע"י משה רבינו, לא היו מצד "זכותו" של משה (כמו באהרן ומרים, שענני הכבוד והבאר היו בזכותם), אלא, דענינו של משה רבינו הוא, שהיה רועה נאמן

לעם ישראל, שדאג לפרנס את בני" בכל הדברים הצריכים להם – דכל מה שהיה חסר אצל בני"י, פרנס אותם משה שלא יחסר להם כלום.

ובזה מבואר היטב – דהבאר והמן (שהיה בזכות משה), שהיו חלק מהצרכים המוכרחים דבני"י בהיותם במדבר, היו אכן ע"י משה, דמצד זה שהוא "רועה נאמן" הוא צריך לפרנס את בני"י בדברים הנצרכים להם. אבל "ענני הכבוד" (שבטלו במיתת אהרן), ש(כמבואר לעיל) היו רק ע"מ להראות כבודם של ישראל, ולא היה זה מהצרכים המוכרחים להם, הנה זה אינו נכלל בענינו של משה רבינו – רועה נאמן, ולכן לא מצינו (בפשוטו של מקרא) שחזרו ענני הכבוד בזכות משה.

יינה של תורה

השייכות המיוחדת דפרה אדומה למשה רבינו

מבאר הטעם לכך שבפרה אדומה מצינו שייכות מיוחדת למשה רבינו;
מבאר התוכן דענין פרה אדומה השייך בעבודת ה' בזמנינו זה

א. "זאת חוקת התורה גו' ויקחו אליך פרה אדומה גו'" (ריש פרשת חוקת), וארז"ל (תנחומא חוקת ח) בטעם הדיוק "ויקחו אליך" (למשה דוקא) "שכל הפרות בטלות ושלך קיימת". וזה נוגע (לא רק לפרת משה, אלא) לכל הפרות האדומות שבכל הדורות, כי בכלום נתקדשו הכהנים שעשו את הפרה מאפר פרתו של משה, ולכן נקראו כל הפרות ע"ש משה דוקא.

והשייכות המיוחדת של פרה אדומה למשה רבינו מודגשת גם בנוגע לטעם מצוה זו, דאע"פ שאפילו שלמה המלך [ש"על כל אלה (כל חוקי התורה) עמדתי" (תנחומא שם ח)] אמר על מצוה זו "והיא רחוקה ממני" – מ"מ, למשה רבינו נתגלה טעם פרה, כמחז"ל (תנחומא שם ח) על תיבות אלו "ויקחו אליך" – "לך אני מגלה טעם פרה".

וצריך להבין – מה נשתנתה מצוה זו מכל מצות התורה, שבה מודגשת שייכותה למשה רבינו, הן באופן קיומה, שקיים מצוה זו (גם לדורות) הוא ע"י אפר פרתו של משה, והן באופן לימודה, "לך אני מגלה טעם פרה"?

ב. ויש לבאר זה בהקדים מה שאמרו רז"ל (שם) (בטעם שפרה אדומה היא נקבה, דלא ככל קרבנות ציבור שהם זכרים) – "אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על מעשה העגל".

וביאר המפרשים (כלי יקר, אלשיך ועוד) השייכות בין כפרת חטא העגל להטהרה מטומאת מת

ענינה של פרה אדומה כפשוטה) – ע"פ דברי חז"ל (שמו"ר רפ"ב) שלולא חטא העגל לא היה כל ענין המיתה אצל בני"י, כי היתה "חירות ממלאך המות" (כמו קודם חטא עץ הדעת, שהרי בעת מ"ת פסקה זוהמתן (מסיבת חטא עה"ד) (שבת קמו, א), אלא שע"י חטא העגל חזרה זוהמתן (זח"א נב, ב), ונמצא שחטא העגל היה הסיבה (לענין המיתה, ובמילא – גם) לטומאת מת; וזהו הקשר בין שני הענינים דכפרת חטא העגל והטהרה מטומאת מת – דהא בהא תליא, שע"י כפרת חטא העגל, מתבטל בדרך ממילא הענין דטומאת מת (ע"י שבטלה הסיבה לטומאת מת – מיתה בכלל).

ג. ובזה יש לבאר השייכות דפרה אדומה למשה רבינו:

יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל, אלא ביטול סיבת הטומאה מעיקרא – ענין המיתה. ולכן צריכים בזה לכוחו של משה – כי מעניניו המיוחדים של משה הוא ענין הנצחיות, כמבואר בחז"ל (ראה סוטה ט, סע"א) שמעשי ידי משה הם נצחיים (וכמו שמצינו בנדר"ד, פרה אדומה גופא, שאפר פרה שלו הוא מן הפרה הראשונה ואף קיים לעד), ועד"ז בנוגע למשה עצמו, דאף שנאמר וימת שם משה אמרו עליו (שם יג, סע"ב) "לא מת משה". מה להלן עומד ומשמש אף כאן כו". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה תלויה באפרו של פרת משה – כי כוח הטהרה של פרה אדומה קשור עם ענין הנצחיות של משה רבינו (ששולל ענין המיתה – סיבת הטומאה).

ד. והנה "התורה היא נצחית" בכל זמן ובכל מקום (ראה תניא רפ"ז). שמזה מובן, דאע"פ שעכשיו אין לנו אפר פרה, מ"מ, תוכן הענין דטהרת פרה אדומה, שכולל אפר פרתו של משה, ישנו בעבודה הרוחנית של כאו"א מישראל.

הסברת הענין:

המשכת הנצחיות של משה היתה ע"י שהיה בתכלית הביטול להקב"ה, ענין המסירת נפש, שמוכן למסור כל מציאותו עבורו ית'.

ולכן הטהרה מטומאת מת היא בכח אפר פרתו של משה: דטומאת מת מורה על הפירוד מקדושה, כי כאשר 'דבקים בה' אלקיכם (הרי אתם) חיים כולכם היום" (אין שייך מיתה, ובמילא לא טומאת מת) (ראה בזה גם במדור 'פנינים' בגליון זה); וכדי לבטל מכל וכל את ה'מיתה' והפירוד מקדושה, שיהיה תכלית הדביקות בה' אלקיכם – ה"ז ע"י שהאדם מעורר בעצמו את מסירת נפשו לה'.

וכמו שהנצחיות באפר פרתו של משה באה בשני ענינים – (א) שהוא עצמו קיים לעד, (ב) כל הפרות היו צריכות לאפר פרתו של משה – עד"ז הוא בעבודה רוחנית, שבהתעוררות כח המסירת נפש, יש שני ענינים: (א) התעוררות של עצם כח המסירת נפש גופא, (ב) מה שכח המסירת נפש נותן כח ועוז בכל עניני עבודת ה' שיהיו כדבעי, וכמבואר בספר התניא (ספכ"ה), "שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה'. . . שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש מזכורו כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה".

חידושי סוגיות

בגדר שייכות מטפחת ס"ת להספר תורה

מביא השקו"ט דהגמרא בסיום מס' מגילה בהענין ד"כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום"; מבאר סברות ב' ההו"א דהגמרא והמסקנא, דפליגי בגדר השייכות דמטפחת הס"ת להספר תורה; מבאר ב' הדעות בתוס' בנוגע להמסקנא

"זאת התורה אדם" (חוקת יט, ד)

וז"ל הגמרא בסיום מס' מגילה: "אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום, ערום סלקא דעתך, אלא אימא ערום בלא מצות, בלא מצות סלקא דעתך, אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אותה מצוה".

והנה מובן ופשוט, כמדובר כמה פעמים⁵, שאפילו קס"ד שבגמרא יש לו מקום בשכל, גם בשכל התורה. דפשוט שגם קס"ד של התנאים ואמוראים, שכל עסקם היה בתורה, אינה סתם סברא, אלא זו סברא שיש לה מקום בשכל התורה.

א. אחד מהמקומות בש"ס שהגמ' משוה ומדמה את התורה לאדם – שזהו ענין המרומוז בפרשתנו¹ בהפסוק "זאת התורה אדם"² – הוא בסיום מס' מגילה.

[ההשוואה והדימוי של התורה לאדם היא בריבוי ענינים, מתחיל מכך שכשם שהאדם מורכב מגוף ונשמה כך גם התורה³, וכשם שבאדם ישנם רמ"ח אברים ושס"ה גידים כך גם בתורה ישנם רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת⁴. ועוד].

(1) חוקת יט, ד.

(2) ראה זח"ג קיז, רע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.

(3) זח"ג קנ"ב, א.

(4) זח"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב.

(5) ראה לקו"ש חט"ו ע' 94. וש"נ.

וסברא זו דוחים ד"ערום סלקא דעתך"? -
הרי זה שנקבר ערום (בלי לבושים) הוא עונש
(רק) להגוף, ואילו דמיון האדם לס"ת הוא
(בעיקר) בנוגע להנשמה¹¹.

ולכן אומרים "אלא אימא נקבר ערום בלא
מצות", שזהו עונש מדה כנגד מדה: דמפני
שהוא אוזח ס"ת ערום, הנה מדה כנגד מדה היא
שיהיה ערום מן המצות, שזהו עונש להנשמה.

אך גם על זה מקשה בגמרא "ערום בלא
מצות סלקא דעתך" – מאיזה טעם יטלו ממנו
את כל המצות? ומסיק "אלא אמר אביי, נקבר
ערום בלא אותה מצוה".

אבל פירוש זה אינו מרווח. כי באם היסוד
להקושיא על הסברא הראשונה, הוא מה
שנקבר ערום קשור עם הגוף בלבד ואי"ז עונש
להנשמה (שמחמתה הוא דומה לס"ת) – הוי
ליה להעתיק בהקושיא תיבת "נקבר" ("נקבר
ערום סלקא דעתך"), שהרי בזה הוא עיקר
הקושי. ומכך משמע, שהשקו"ט כאן אינה מי
מקבל העונש, הגוף או הנשמה (שדומה לס"ת),
אלא ב"ערום" – בתוכן העונש.

11) כן מפורש בפרש"י מו"ק שם: דתורה קרייה נר...
ונשמה נקראת נר.

בכתובות יז, ס"א: נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים
רבוו אף נטילתה בששים רבוא. ופרש"י: נטילתה של תורה
ממנו כנתינתה בנייני נטילתה היינו כשמת ותלמודו בטל.
ושם מדובר בהוצאת מת לקבורה ולא בשעת יציאת נשמה
(וראה מו"ק (ושבת) שם בחכם ואדם כשר לאחר יציאת
נשמה חייב לקרוע). אבל זהו רק למאן דקרי ותני, בת"ח,
שאו י"ל שנקבעה התורה בו, עד שנק' 'גופן אש' (חגיגה
בסופו), משא"כ בשאר כל אדם, אף לפרש"י (שבת שם) "אף
נשמת ישראל הניטלת דומה לו (לס"ת שנסרף) שאין לך
ריק בישראל שאין בו תורה ומצוה", הרי אי"ז כת"ח. וראה
טור יו"ד סי' שמ בשם הרמב"ן ובכ"י וב"ח שם. אבל ראה
שטמ"ק כתובות שם (מתלמידי רבינו יונה, רב אחא וריטב"א
שם). ועצ"ע. ואכ"מ.

יתירה מזו: רב אשי מסדר הגמרא לא הכניס
לגמרא כל השקו"ט וקס"ד שנאמרו בבית
המדרש⁶ (וזה למרות שמוכן שגם הסברות
ההן היה להן מקום בשכל התורה ובפרט
בהסוגיא שבה הן נאמרו). וא"כ מזה שסברות
וקס"ד אלו דוקא סידר רב אשי בש"ס, מובן,
שלא זו בלבד שיש להן מקום בשכל והסברה
של התורה, אלא שזה מוסיף הבנה והסברה
בלימוד הסוגיא שבה נאמרו, וי"ל שזהו גם עד
למסקנת ההלכה⁷.

ועפ"ז צריך ביאור מה הן הסברות
שבהקס"ד ש"נקבר ערום" או "ערום בלא
מצות" מפני שאוחז ס"ת ערום.

ב. בפשטות היה אפשר לבאר, שכל האוחז
ס"ת ערום נקבר ערום אינו עונש סתם, אלא
הוא מסובב ממעשה האחיזה. בל' אחר – זהו
עונש מדה כנגד מדה⁸: דהאדם דומה לס"ת
(כדאי"ת בגמ"ז⁹: "העומד על המת בשעת
יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה
לספר תורה שנשרפה"). ולכן האוחז ס"ת
ערום¹⁰, הרי בדרך ממילא גם הוא (שדומה
לס"ת) נקבר ערום כפשוטו, בלא לבושים.

6) ראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג קו"א סק"א.
7) להעיר מס' עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פ"ח
– ושם גם בדו"ד.
8) סוטה ח, ב (במשנה). וש"נ.
9) שבת קה, ב. מו"ק כ"ה, א.
10) כפרש"י "בלא מטפחת סביב ספר תורה". ובפשטות
הוצרך לפרש כן שלא נטעה לפרש שאוחז ס"ת כשהוא
– האדם – ערום, כדמשמע לכאורה מפשטות לשון הרמב"ם
הל' ס"ת פ"י ה"ו. ראה שו"ת הרדב"ז ח"ב שתשע"א. שו"ת
מהרי"ט ח"א סקל"ו. הגהות בני בנימין לרמב"ם שם. ראה
פרמ"ג (משב"ז) או"ח ר"ס קמז. ואכ"מ.

ערום" הם בגדר המטפחת בשייכות לספר תורה, שיש לפרשו בכמה אופנים:

(א) המטפחת אינה שייכת להספר תורה עצמו, אלא היא דבר נוסף בכדי שהאדם יוכל לאחוז בס"ת, דזה צריך להיות באופן של כבוד (ולא בדרך בזיון)¹⁶.

(ב) המטפחת אינה רק בכדי שיוכלו לאחוז בס"ת, אלא ענינה נוגע להס"ת ומוסיף בכבודה – מצד עצמה, דמצד כבוד הס"ת דרוש שתהיה לה מטפחת¹⁷. ובסגנון אחר: זהו דין לא רק בהגברא (אחיזת האדם), אלא זהו דין בהחפצא של הס"ת¹⁸.

[עוד י"ל בזה: אם זהו ענין שלילי – דכשאוהו ס"ת ערום זהו בזיון, או שזהו ענין חיובי, שהמטפחת מוסיפה בכבוד הס"ת בכלל].

(ג) ענין המטפחת שייך לא רק לכבוד הס"ת, אלא הוא קשור¹⁹ עם עצם הס"ת וקדושתה²⁰, ומזה מסתעף ענין המטפחת; וע"ד שצריך

ג. והנה, בנוגע למסקנת הגמרא "ערום בלא אותה מצוה" כתבו התוס'¹²: "י"מ מצות אחיזה. וקשה, מאי רבותא, פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן. לכך פירש ריב"א בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ס"ת וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה, וכן אחזו לגוללו או להגיה¹³, אבל אחזו במטפחת אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד".

וצריך ביאור בדבריהם - מה הן סברות ב' הדעות בתוס', אם "בלא אותה מצוה" היינו מצות אחיזה [כדעת הי"מ – ומזה שרש"י אינו מפרש כלום על "בלא אותה מצוה" משמע, שגם הוא מפרש (כפשטות לשון הגמרא) שהכוונה למצות אחיזה¹⁴], או מצות קריאה וגלילה והגהה, מאחר שעשאן באותה שעה¹⁵ (כפירוש הריב"א).

ד. וי"ל נקודת הביאור בכל זה:

שלוש הדעות והסברות בהפירוש ד"נקבר

16) כן יל"פ לכאורה לפי פי' הבי"ח (או"ח שם. וראה גם מג"א שם) שצריך לאחוז בעמודי ס"ת ע"י מטפחת. ומשמע שגם המטפחת סביב הס"ת הוא בגדר זה. וכן משמע לדעת המרדכי שבב"י ובי"ח שם, דה"מ בידים סתם אבל נטל ולא הסיח דעתו לא קפדינן. וצ"ע.

17) ראה ט"ז או"ח שם: ותו דפי' רש"י כו' ס"ת ערום בלא מטפחת סביב ס"ת הרי דאינו מקפיד רק על מה שדרך להיות על ס"ת כו'.

18) וע"ד ב' ההסברות בשמירת מקדש, שלא יכנס זר וטמא (רש"י במדבר ג, ו. קרח יח, א) וכיו"ב או "אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין" (רמב"ם הל' בית הבחירה רפ"ח). וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 56 ואילך.

19) להעיר מג' אופנים בהסברת גדר תוספת שבת (לקו"ש

חט"ז ע' 233 ואילך, ע"ש).

20) להעיר מלשון הלבוש שם ר"ס קמז: ומשום קדושת ס"ת צריכים ליהרר בה מאד כו'.

12) ד"ה בלא אותה מצוה.

13) ועד"ז הוא ברא"ש כאן. תוד"ה בלא, שבת יד, סע"א. תוס' הרא"ש שבת שם (אלא שבכל הנ"ל ליתא הגהה, רק קריאה (לימוד* וגלילה). ובר"ן (ספ"ג דמגילה) ובמאירי כאן כתבו רק בנוגע לגלילה. בתוס' הרא"ש כאן הביא גם ב' הענינים גלילה וקריאה, אלא שמדבריו משמע שהפסיד כל מצות גלילה וקריאה, גם אלו שעשה מקודם כדבעי – ראה מחזיק ברכה (להחיד"א) או"ח סיה קמ"ז, ס"א. ואכ"מ.

14) דאם ס"ל כדעת התוס' (בלא מצות קריאה בתורה כו') הרי אי"ז פשוטות לשון הגמרא "בלא אותה מצוה", והו"ל לרש"י לפרשו.

15) ולהעיר ממכות (כא, ב) אינו השם.

* כ"ה בתוס' שבת שם במקום קריאה. ובתוס' הרא"ש שבת שם: אם אוהוה כדי לקרות בו אינו מקבל שכר על מה שלמד באותה הפעם.

רק כדבר צדדי, אלא זה קשור עם ענין התורה גופא: דענין התורה הוא – לימוד ההלכות של המצות, והמצות הן "לבושים" שעל ידם באים לידי פועל הלכות התורה. ועד"ז הוא באדם הלומד תורה. (והוא נמשל לתורה, "זאת התורה אדם" 27) שלבושיו (לענין התורה שבו) הם המצות שהוא עושה²⁸.

(ג) לפי תירוצו של אב"י שנקבר ערום בלא אותה מצוה, נמצא כאופן הג', שהמטפחת אינה ענין בפני עצמו שמקשרים אותו עם ס"ת, אלא שזה נעשה על דרך חלק מהס"ת.

ולדעתו אין שייך לומר שהעונש הוא זה שלוקחים ממנו מצוה סתם, שהרי המצות הם ענין בפני עצמו מהתורה (לבושים) ומהאדם; אלא ערום בלא אותה מצוה, ממצוה זה גופא, מהמטפחת שהיא חלק מהס"ת, כדלקמן סעיף ו.

[ובזה יתוסף ביאור בשייכות מאמר דר' פרנך עם המאמר שלאח"ז: "אמר רבי ינאי כו' מוטב שתגלל המטפחת ואל יגלל ס"ת" ("בתוך המטפחת" 29), שזהו לא רק מפני ששתי

להיות גליוני הס"ת, הרי מצד קדושת הספר צריך שיהיה לו גם מטפחת²¹, וזה נעשה חלק²² ממנו²³, ע"ד גליון הספר.

ה. ובזה חלוקות ג' הסברות (ודעות) שבגמרא:

(א) לדעה הראשונה, שנקבר ערום היינו כפשוטו בלי לבושים, הנה סברתם היא שהמטפחת היא דבר צדדי בלבד, שהוא לבוש להס"ת; ולכן עונשו של האוחז ס"ת ערום הוא, שנוטלים מהאדם את מלבושיו, שהם דבר נפרד ממנו, והם (בעיקר) בשביל הזולת, או כדי להסיר את הגנאי דלהיות ערום²⁴.

(ב) סברת הדעה השנייה, דנקבר ערום בלא מצות, היא שהמטפחת שייכת לס"ת גופא. ולכן עונשו של האוחז ס"ת ערום הוא שנקבר ערום בלי מצות, כי המצות הם הלבושים של (נשמתו של) האדם²⁵ ושל התורה²⁶. ואין זה

(21) ולהעיר מרמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ט ה"י: ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים. וראה מג"א שם.

(22) דוגמא ללבוש שנעשה חלק (עיקרי) דהמלוכב כמש"נ (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני. וגלודה אינה חיה (חולין נד, א במשנה. שם נה, ב). ולהעיר מחומטא דלבושיה מיניה וביה (ראה רש"י עקב ח, ב*) ולבושים הנפרדים ממש דבנ"י במדבר גדלו עמהם (פרש"י עקב שם, מפסיקתא דר"כ פ' ויהי בשלח. דב"ר פ"ז, יא. ועוד).

(23) להעיר מגדר כתר המלך; בגדי כהונה, בגדי כה"ג. (24) ולהעיר שר' יוחנן (מארי דשמעתתא) קרי למאני מכבדתי (שבת ק"ג, ס"ע"א. וש"נ).

(25) וכמחז"ל: כי תראה ערום וכסיתו (ישעיה נח, ז) כיצד . . . וזוהו במצות לפי שאין לך ערום בישראל אלא

* בב"ר (פכ"א. ה) "קמצא דלבושיה מיניה וביה". ובמחז"ל מקור דפרש"י עקב שם (שבפנים ההערה) – חלזון.

מי שאין בו תורה ומצות (תדבא"ר פכ"ז). וכדחז"ל על פ"פ (בראשית ג, ז) עירומים הם (ב"ר פ"ט, ו. ועוד)

(26) וכן לגבי הקב"ה (נותן התורה ומצווה המצות): על התורה נאמר (ירמיה כג, ט) הלא כה דברי כאש, שהוא כ"ה' אלקיך אש אוכלה הוא" (ואתחנן ד, כד), ומצות נק' "חפצי שמים" (מ"ק ט, ב).

(27) וראה זח"ב ק"ז, ריש ע"ב. ח"ג נט, ב. ובכ"מ.

(28) דת"ח "גופן אש", משא"כ מצות הן כמו ציפוי של האדם (חגיגה בסופה). וראה תניא פ"ה בהחילוק בין תורה שע"ז "נעשה יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו . . . להיות לאחזים ממש מכל צד ופנה . . . דם ובשר כבשרו", ומצות שהן רק "לבוש".

(29) פרש"י שם.

האופנים הראשונים, הרי זה עונש (שנוטלים ממנו ענין (לבושים) שיש לו מצד עצמו), ואילו להמסקנא, ד"ערום בלא אותה מצוה", הרי יש חסרון בקיום המצוה שלו (והוא ערום מהמצוה עצמה). וזה אינו מתיישב, דמפשטות לשון הגמרא משמע שלכל ג' הדעות הגדר של "נקבר ערום" הוא שווה – שזהו עונש, שמפקיעים ממנו דבר שיש לו³³;

ולכן מפרש הריב"א ש"נקבר ערום בלא אותה מצוה" היינו "בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ס"ת ערום וקרא בו אין לו שכר מן הקריאה כו" – דהוא מקיים מצות הקריאה, אלא שמענישים אותו ונוטלים ממנו את ה"שכר מן הקריאה".

ז. בעומק יותר יש לומר, שהי"מ והריב"א מחולקים גם בעצם הגדר דהמטפחת:

לדעת הי"מ, המטפחת הוא ענין וחלק רק מהמציאות של הס"ת, שלכן זה קשור רק עם מצות האחיזה; אבל אי"ז שייך למצוות האדם הקשורים עם התוכן והמטרה ("ולמדה גו' שימה בפיהם"³⁴) של הס"ת (קריאה בתורה וכיו"ב).

33) וקושיית התוס' 'מאי רבותא פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן' (ולא הקשו כבפנים) – כי מקשים (גם) לסברת הי"מ.

ועוד להעיר מדיוק לשון התוס' * (בקושייתם) 'פשיטא שאין לו שכר כיון שלא עשה המצוה כהוגן', דמזה מובן שבנוגע להמצוה עצמה יש רבותא 'שלא עשה המצוה כהוגן' (כנ"ל בפנים), אלא שמצד המשך הגמ' צ"ל שמדובר כאן בענין של עונש - שכר המצוה, ועל זה מקשים 'פשיטא כו'.

34) וילך לא, יט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 20 ואילך.

המימרות עוסקות בענין המטפחת³⁰, אלא זהו המשך בגוף הענין:

דלפי המסקנא (סברא הג') שהמטפחת אינה לבוש צדדי להס"ת, אלא היא חלק מהס"ת עצמה, הרי היה מקום לומר שאין כל חילוק אם גוללים את המטפחת סביב הס"ת או שגוללים את הס"ת בתוך המטפחת (דהרי שניהם ענין אחד),

וע"ז אומר ר' ינאי שאמנם איסור אין בזה, כי המטפחת היא בדוגמת גליוני ס"ת שהם למעלה ולמטה³¹, אבל מוטב שתיגלל המטפחת, שהרי סו"ס אינה עצם התורה].

ו. והנה, איתא בגמרא³²: "הקורע . . על מתו (בשבת) אע"פ שמחלל את השבת יצא ידי קריעה". ועפ"ז נמצא לכאורה גם בנדוד, דהגם שבאחיזת ס"ת ערום הוא עושה ענין בלתי רצוי, הנה אינו מפסיד עי"ז את מצות האחיזה; דהעבירה (באופן האחיזה) אינה מבטלת את מצות האחיזה.

וזוהי הרבותא (לדעת הי"מ בתוס') בסברא הג', שבנדוד אינו מקיים את המצוה, כי המטפחת אינה דבר נפרד מהס"ת, אלא היא חלק מהס"ת; ולכן, כשאוחז את הס"ת ערום בלי מטפחת, חסר בהס"ת עצמה (וממילא – במצות אחיזת ס"ת).

אבל התוס' אינם מפרשים כפירוש זה. כי לפירוש זה נמצא שלפי תירוצו של אביי משתנה הפירוש של נקבר ערום: דלפי ב'

30) אבל לפי הר"ח שם "כלומר בלא מטפחת" הוא המשך באותו הענין.

31) ראה תוד"ה הלוחות (מגילה שם).

32) שבת קה, ב.

* משא"כ בתוס' הרא"ש שם "ומאי קמ"ל שאם אינו עושה מצוה שהוא ערום ממנה".

גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה", שמה ש"הוא עבר עבירה" בשעת העשיה, אינו נוגע למצות הקריעה].

אבל לדעת הריב"א, המטפחת יש לה שייכות לכללות ענין הס"ת, שכל פרטי הס"ת קשורים זה בזה. ולכן כשאוחז ס"ת ערום חסר בהשלימות דהקריאה בתורה³⁶, הגם שבמעשה האדם, הרי האחיזה וקריאה הן שתי פעולות שונות.

ולכן אי אפשר לפרש ש"ערום בלא אותה מצוה" היינו מצות הקריאה שהוא עושה באותה שעה, דהרי הקריאה בתורה אינה שייכת למטפחת הספר, ולכן אין האיסור של אחיזת ס"ת בלי מטפחת נוגע כלל למצות הקריאה,

[וע"ד לשון הירושלמי³⁵ (בהחילוק בין קורע בשבת שיצא ידי קריעה ומצה גזולה שאינו יוצא בה ידי חובתו בפסח): "תמן

36) להעיר מטושו"ע או"ח סו"ס קלט ונ"כ שם, דמצוה לאחוז הס"ת בשעת הקריאה, ע"ש.

35) שבת פ"ג ה"ג. וראה בארוכה שד"ח (מע' מ כלל עז סק"א. ושי"נ) כמה פירושים בדברי הירושלמי.

פנינים

”ויקחו אליך פרה אדומה גו”

(חוקת יט, ב)

איתא במדרש רבה (חוקת יט, ד) ”אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, על כל דבר ודבר שהיה אומר הקב”ה למשה, אומר לו טומאתו וטהרתו, כיון שהגיע לפרשת אמור אל הכהנים, אמר לו משה - רבש”ע אם נטמא זה במה תהא טהרתו, לא השיבו באותה שעה, נתכרכמו פניו של משה. כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה, אמר לו הקב”ה, באותה שעה שאמרתי לך אמור אל הכהנים, ואמרת לי אם נטמא במה תהא טהרתו לא השבתיך, זו טהרתו – ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת”.

ויש לבאר הטעם לזה שבכל הטומאות אמר הקב”ה למשה את אופן הטהרה מיד, ומשא”כ בטומאת מת:

דהנה, בני ישראל נקראו חיים מפני היותם דבקים בהקב”ה, וככתוב ”ואתם הדבקים בה’ אלקיכם חיים גו” (אדר”ג ספ”ד). ולכן, קודם חטא עץ הדעת (החטא הראשון) לא היה כלל ענין המיתה – דאז היה כל העולם במצב של ”דבקים בה”א”, וממילא היה אז מצב של ”חיים”.

ובהפירוד (מדביקות זו בקב”ה) שנעשה ע”י החטאים והעוונות, ישנם ב’ אופנים: אופן א’ – שישנו איזה חלישות בהדביקות, אך אינו נפרד לגמרי מן הקב”ה. והיינו בכל החטאים והעוונות. והאופן הב’ – הוא בעוון מיתה (וכרת), דאזי נכרת לגמרי משרשו באלקים חיים. ומיתה זו הרוחנית אף גורמת מיתה גשמית (ראה בכ”ז בארוכה בתניא פכ”ד, אגרת התשובה פ”ד-ו).

ובזה מבואר: דבשאר הטומאות, אמר הקב”ה למשה מיד את אופן הטהרה, דמפני שלא נפסק לגמרי החיבור בהדביקות לקב”ה (מקור הטהרה), לכן אין הפסק בין הטומאה וטהרתה. משא”כ במיתה והטומאה שנגרמת על ידה, שנפסק לגמרי החיבור, וצריך להיות המשכה חדשה מדרגה הנעלית יותר מן המקור (ע”מ לקשרו שוב אל המקור), לכן גם בתורה ישנו הפסק בין דיני הטומאה וטהרתה.

"והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחושת וחי"

(חוקת כא, ט)

"אמרו רבותינו, וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא, בזמן שהיו

ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם

שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים"

(רש"י)

נראה לבאר דברי רש"י אלו, דהנה, תנאי זה ד"והיה אם נשך הנחש . . והביט אל נחש הנחושת" נאמר לאחר שבקשו בני"י מחילה על החטא ("ויבוא העם גו' ויאמרו חטאנו") ונמחלו (ראה רש"י סו). ומוכן, שגזירת הקב"ה ששילח את הנחשים בעם, היתה רק קודם בקשת המחילה, שהיו עדיין במצב של חטא, אבל לאחר המחילה נתבטלה הגזירה.

ולפ"ז צריך להבין, כיצד אומר הכתוב "והיה אם נשך הנחש את איש", והלא זה היה לאחר ביטול הגזירה, וכיצד שייך שהנחש יוכל להמית בלא רצון הקב"ה? וזוהי קושיית רבותינו "וכי נחש ממית?" [דהרי אין שייך לפרש ש"נחש ממית" קאי על נחש הנחושת, דעל זה אין שייך לומר "נחש ממית" – דלא הנחש המית, אלא העדר ההבטה גרם להמיתה].

ועל כך באה התשובה "בזמן שהיו משעבדים את ליבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נימוקים":

היינו, שאין די בבקשת מחילה על עון זה בפרט ("ויאמרו חטאנו"), אלא צריך להיות גם הענין דקבלת עול מלכות שמים בכלל - "מסתכלים כלפי מעלה" ו"משעבדים את לבם לאביהם שבשמים". ולכן, אף שביקשו מחילה ונמחל להם חטאם, עדיין היה שייך ש"נשך הנחש את איש". אלא שנשיכת הנחש המיתה רק כשהיה חסר הענין ד"משעבדים את לבם" כו' (דאז דוקא ישנו רצון הקב"ה בגזירה זו), אבל מי שהביט כלפי מעלה כו', לא חלה עליו כלל הגזירה ונשיכת הנחש לא המיתה אותו.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יג עמ' 73 הערה 16)

דרכי החסידות

מלוקט מכתבי

כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ מליובאוויטש נ"ע

"המלח והפלפל שנותנים את הגעשמאק בעבודת ה'"

"בעת אשר בניהם מתאספים יחדיו בהתוועדות חסידית,
הנה אבותיהם ואבות אבותיהם מתאספים בהיכלי הרביים"

ההתוועדות מעוררת כל אחד

חסידות דורשת שתהיה התעוררות פנימית בהתבוננות קודם התפילה, הכוונה בזה היא שההתעוררות מוכרחת להתבטאות בעבודת היום כולו, לא רק בלימוד ובעניינים רוחניים, אלא גם בענייני הבית היומיים ובחיי העסקים, כל אחד ואחד באשר הוא אם רב, שו"ב, מלמד או בעל עסק, בחיים היום יומיים בהנהגותיו הוא לפי פרטי הסוגים הנזכרים בזה, מתעורר ע"י מסיבת חסידים (התוועדות), כששומע סיפור ממנהגי זקני החסידים לדורותיהם והולך בריקוד חסידי בשמחה וזיעה, וכשהחושך נהפך לאור – הנה אז הטוב ה' שקיים בנשמה, מעלה את הגשמי ומגלה את הטוב הפנימי והעצמי.

(אגרות קודש חלק ט עמ' תה)

התבלין שנותן את הגעשמאק בעבודה

חסידים בעלי עבודה בכל דור ודור מחבבים את התוועדות של אנ"ש, וחוזרים הסגנון ישן נושן, אשר, ניגון חסידי חב"די והתוועדות חסידית חב"דית, הנם המלח והפלפל שנותנים את הגעשמאק הטוב והנכון בעבודה הנכונה של חסיד חב"ד.

(אגרות קודש חלק י עמ' ס)

המעלה בשלשה המתוועדים

ידוע שיש מעלה בשלשה המתוועדים, כפי ששיבח מעלה זו הוד כ"ק רבינו הזקן שחשב את החידושים שנתחדשו בעבודת השי"ת מסדרי המלחמה שחידש המלך פרידריך הגדול, להעמיד שלש מחנות אנשי חיל נגד שני האגפים של השונא ובמרכזו ולכובשו.

(אגרות קודש חלק י עמ' פא)

ההתוועדות מעלה ומגביה

ההתוועדות החסידית, עם ניגון חסידי, באיזה אופן של שפיכת הנפש שזה לא יהיה, אם בתנועה של אהבה והמשכה של קירוב, אם בתנועה של יראה ונסיגה לאחור, כמאמר ירא לגשת – הייתה מעלה ומגביה חסידים בכל הדורות והיא מעלה ומגביה גם עכשיו את אותם המתמסרים לדרכי החסידות והחסידים.

(אגרות קודש חלק י עמ' פא)

כשמתאספים למטה - מתאספים למעלה

באחד הזמנים אמר לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב):

עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה, בעת אשר בניהם ובני בניהם של אנ"ש מתאספים יחדיו ומספרים סיפורי חסידים ומזמרים ניגוני חסידים ומדברים בדברי התעוררות ולומדים איזה מאמר חסידותי, הנה אבותיהם ואבות אבותיהם מתאספים בהיכלי הרביים, והוד כ"ק הרבי, נושא רנה ותפילה בעד כל החסידים ובני ביתם להוושע בכל ענייניהם בבני חיי ומזוני רויחי, וכולם עונים ואומרים אמן, כן יהי רצון.

אשרינו מה טוב חלקינו בניגון חסידי, ומה נעים גורלנו בעבודת התפילה החסידית, ומה יפה ירושתנו במידות טובות ואהבת ישראל.

(אגרות קודש חלק י עמ' קלו)

שמחה לנשמות ההורים

אין מילים לכתוב ולתאר את השמחה הגדולה שהתוועדות פורים כזו, גורמת לנשמות ההורים והסבים, בידעם שכזו התוועדות מעוררת את ילדיהם לאהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל.

(אגרות קודש חלק י עמ' קמה)

לזכות

החתן הרה"ת **מיכאל אליעזר שי' לערנער**
והכלה מרת **זעלדא תחי' גוטניק**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה